

VALSTYBINĖ ENERGETIKOS IŠTEKLIŲ KAINŲ IR ENERGETINĖS VEIKLOS KONTROLĖS KOMISIJA

VEIKLOS ATASKAITA (1998 METAI)

Turinys

1. Komisijos darbo tikslai, jos struktūra
2. Metodinių energetikos kainodaros klausimų sprendimas
3. Energetikos reformos ir Komisijos vaidmuo
4. Energetikos kainų nustatymas ir jų taikymo kontrolė
 - 4.1. Elektros energijos kainos
 - 4.2. Gamtinių dujų kainos
 - 4.3. Centralizuotos šilumos kainos
5. Vartotojų skundų nagrinėjimas
6. Informacinė veikla
7. Tarptautinis bendradarbiavimas ir kvalifikacijos kėlimas
8. Naujos užduotys Komisijai

Įvadas

Valstybinė energetikos išteklių kainų ir energetinės veiklos kontrolės komisija (toliau Komisija) buvo įkurta 1997 metais, remiantis 1995 metų Energetikos įstatymu, kuris reglamentavo, kad energetikos kainodara turėtų užsiimti nepriklausoma komisija. Kadangi šis įstatymas dar buvo pataisytas 1997 m. liepos mėn. ir Komisijai suteikta teisė derinti arba vienašališkai nustatyti elektros energijos, centralizuotos šilumos, karšto vandens ir gamtinių dujų kainas, tai 1998 metais praktiškai buvo pirmieji tikros Komisijos veiklos metai.

Komisija daug dėmesio skyrė naujų centralizuotos šilumos, karšto vandens, gamtinių dujų ir elektros energijos metodikų ruošimui, stengdamasi neatsilikti nuo energetikoje vykstančių reformų, taip pat Europos Sąjungos Elektros ir Dujų direktyvų reikalavimų. Buvo parengta ir patvirtinta nauja Gamtinių dujų kainų skaičiavimo metodika, Elektros energijos tarifų skaičiavimo metodikos pirmasis juodraštinis variantas. Tačiau nepavyko priimti parengtos ir įvairiose institucijose nekartą svarstytos Centralizuotos šilumos ir karšto vandens kainų skaičiavimo metodikos. Tuo pačiu metu buvo rengiami kiti teisiniai dokumentai: Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklės, Šilumos nuostolių skaičiavimo taisyklės, Rekomendacijos dėl LRV 1997 12 31 nutarimo NR. 1507 taikymo, todėl parengtosios metodikos turėjo būti derinamos su šiais dokumentais.

1998 metais nesikeitė gamtinių dujų kainos, nedidėjo elektros energijos tarifai, tačiau ilgai užtruko centralizuotos šilumos kainų derinimas ir tvirtinimas, nes vyko tolesnė šilumos ūkio decentralizacija, atsirado daugiau ūkio subjektų.

Komisijos kūrimosi ir stiprėjimo laikotarpiu labai vertinga buvo JAV Tarptautinės plėtros agentūros parama: JAV specialistai konsultavo kainodaros, darbo su vartotojais ir kitais svarbiais klausimais, Komisijos darbuotojai stažavosi JAV.

1998 m. lapkričio 17 d. Seimas priėmė keletą įstatymų pataisas, pagal kurias Komisijai teko papildomos užduotys: derinti visų šilumos tiekėjų (nepriklausomai nuo nuosavybės formos) centralizuotos šilumos ir karšto vandens kainas, derinti šalto vandens kainas, derinti keleivių vežimo kelių transportu reguliariais reisais tolimojo susisiekimo maršrutais, vietinio susisiekimo traukiniais ir vidaus vandens transportu tarifų maksimalius dydžius. Komisija ėmėsi šios veiklos: pertvarkė savo struktūrą, priima naujus darbuotojus, rengia naujas metodikas, pradeda derinti kainas.

Šioje ataskaitoje pateiktas Komisijos 1998 metų pagrindinės veiklos aprašymas turėtų leisti skaitytojui geriau suprasti, ką daro ir ko nedaro, ką gali ir ko negali daryti ši Komisija.

1. Komisijos darbo tikslai, jos struktūra

Valstybinė energetikos išteklių kainų ir energetinės veiklos kontrolės komisija (toliau Komisija) kaip nuolat veikianti valstybės institucija pradėjo veiklą 1997 m. vasario 10 d., šalies Prezidentui dekretu Nr.123 paskyrus penkis Komisijos narius. Pirmajame darbo etape Komisija veikė kaip Vyriausybės patariamasis organas, nes kainas ir jų taikymo tvarką tvirtino Vyriausybė.

Esminis pokytis energetikos kainodaroje įvyko 1997 m. vasarą, kai liepos 4 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 15 straipsnio "Kainos, kainodara ir energetinės veiklos kontrolė" pakeitimo įstatymas, suformulavęs naujus kainodaros energetikoje principus. Pagrindinė nuostata, įtvirtinta naujoje 15 straipsnio redakcijoje: reguliuojamas energijos (elektros energijos, gamtinių dujų, centralizuotai tiekiamos šilumos ir karšto vandens) kainas nusistato patys tiekėjai, apskaičiavę jas pagal Komisijos patvirtintas metodikas bei suderinę su Komisija. Tik tuo atveju, jei kainų suderinti nepavyksta, Komisija turi priimti vienašališką sprendimą dėl kainų dydžio ir nurodyti jo galiojimo laiką. Šios nuostatos taikomos elektros energijos ir gamtinių dujų tiekėjams, o centralizuotos šilumos tiekėjams buvo padaryta išlyga, įtvirtinta AB "Lietuvos energija" reorganizavimo įstatymo pakeitime, teigianti, kad regioninėms centralizuotos šilumos tiekimo įmonėms kainas reikia derinti su Komisija, o savivaldybėms priklausančioms įmonėms kainas nustato savivaldybės.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos energetikos įstatymu, kitais įstatymais, Vyriausybės nutarimais, Nacionaline energetikos strategija, Komisija nagrinėja svarbiausius energetikos ekonomikos, įskaitant investicijas, klausimus. Komisija nustato kainodaros reguliuojamose energetikos šakose (tiekiamos elektros energetikos, gamtinių dujų, centralizuotos šilumos ir karšto vandens) principus ir šių energijos rūšių kainų skaičiavimo metodikas.

Komisija kontroliuoja, kaip taikomos elektros energijos, centralizuotos šilumos ir karšto vandens bei gamtinių dujų kainos ir vykdomos taupymo programos.

1998 m. kovo 26 d. Seimui pataisius Lietuvos Respublikos energetikos įstatymą, buvo įteisinta nuostata, kad poįstatyminius aktus gali tvirtinti ne tik Vyriausybė, bet ir jos įgaliota institucija. Vadovaudamasi šiais Energetikos įstatymo pakeitimais, Vyriausybė 1998 m. gegužės 13 d. protokolu Nr. 20 pasiūlė Komisijai tvirtinti:

šilumos energijos karštam vandeniui ruošti ir jo temperatūrai palaikyti kiekio normas, šilumos energijos patalpoms šildyti kiekio normas, kuro sunaudojimo šilumos ir elektros energijai gaminti normas (taikomas nustatant kainas).

Atsižvelgdama į Energetikos įstatyme ir kituose norminiuose aktuose jai keliamus uždavinius, Komisija pasitvirtino darbo aparato struktūrą. Ją sudarė 4 skyriai: Metodikų ir energetikos reformų, Analizės ir kontrolės, Informavimo ir vartotojų gynimo bei Finansų ir ūkio.

Metodikų ir energetikos reformų skyrius rengė kainų skaičiavimo metodikas (čia dirba ir samdomi ekspertai), analizavo ir komentavo kitų institucijų parengtas energetikos ūkiui tvarkyti skirtas metodikas bei taisykles, analizavo Vyriausybės siūlomas energetikos reformas ir teikė siūlymus Komisijai.

Analizės ir kontrolės skyrius tikrino energijos tiekėjų kainų skaičiavimus, analizavo jų pagrįstumą, teikė savo išvadas Komisijos posėdžiams, kuriuose šios kainos derinamos. Šis skyrius taip pat kontroliavo, kaip tiekėjai taiko kainas, kaip vykdo energijos taupymo bei efektyvumo didinimo programas.

Informavimo bei vartotojų gynimo skyrius tyrė vartotojų skundus, ginčus tarp energijos tiekėjų ir vartotojų, informavo visuomenę apie Komisijos veiklą, leidžiamame biuletenyje supažindino su naujausiais Komisijos nutarimais, kainodaros problemomis, kitų šalių patirtimi.

2. Metodinių energetikos kainodaros klausimų sprendimas

Kaip reglamentuoja Energetikos įstatymas, viena iš svarbiausių Komisijos veiklos sričių yra kainodara energetikoje: ji nustato kainodaros principus, rengia ir tvirtina kainų skaičiavimo metodikas. 1998 m. šiems uždaviniams buvo skirtas didelis dėmesys.

Jau 1997 metais Komisija buvo nusprendusi peržiūrėti ir pakeisti galiojusią Gamtinių dujų kainų skaičiavimo metodiką. Pasitelkus ekspertus, buvo parengta nauja metodika, ji buvo svarstoma Komisijos posėdžiuose, dalyvaujant visoms suinteresuotoms pusėms, gauta nemažai pastabų ir pasiūlymų iš įvairiausių įstaigų, įmonių, institucijų. Šią metodiką Komisija patvirtino 1998 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. 22. Esminė naujosios metodikos naujovė ta, kad ji leidžia atskirai skaičiuoti gamtinių dujų transportavimo magistraliniais dujotiekiais kainas, todėl galimas trečios šalies priėjimas, leidžiantis ir kitiems tiekėjams, ne tik AB "Lietuvos dujos", sudaryti tiekimo sutartis su vartotojais, o už pasinaudojimą tinklais mokėti jų savininkui.

Vykstant pokyčiams šilumos ūkyje, jis pertvarkomas, decentralizuojamas, keičiasi valdymo formos, į šilumos sektorių įeina privatus kapitalas. Dėl to atsiranda daugybė smulkesnių įvairios priklausomybės tiekėjų, gaminančių ir tiekiančių šilumą kitiems vartotojams. Atsižvelgus į centralizuotos šilumos ir karšto vandens tiekimo įvairovę, šilumos kainodaros praktiką Europos šalyse, kartu su ekspertais buvo parengti naujų metodikų projektai. Jose atskiriamos energijos gamybos, perdavimo ir paskirstymo technologinės grandys, įvertinama tiekimo būdų įvairovė - tuo kainos padaromos "skaidresnės". Skaičiavimuose privaloma remtis šilumos energijos karštam vandeniui ruošti ir jo temperatūrai palaikyti, šilumos energijos patalpoms šildyti bei kuro sunaudojimo šilumai gaminti normomis. Ten, kur įmanoma (gamyboje ir paskirstyme), skatinama konkurencija - tuo neleidžiant monopolistinio kainų augimo ir sudarant prielaidas kainas reguliuoti ekonominiais svertais. Karšto vandens kaina skaidoma į dvi dedamąsias (vadinamoji dvinarė kaina) - pastovų mokesį ir mokesį už suvartotą karštą vandenį - tai leidžia skatinti efektyvesnę tiekimą ir vartojimą, teisingesnį vartotojų apmokestinimą. Metodikos reikalauja realių sąnaudų atspindėjimo visose technologinėse grandyse - tai įgalintų nustatyti pagrindines neefektyvaus tiekimo vietas ir inicijuoti pertvarkymus.

Parengta "Centralizuotos šilumos kainų skaičiavimo metodika" ir "Karšto vandens kainų skaičiavimo metodika" buvo derinta su tiekėjais ir kitomis suinteresuotomis organizacijomis. Gauti pasiūlymai ir pastabos buvo aptarti Komisijos organizuojuose pasitarimuose. Naujųjų metodikų priėmimą stabdė kitų teisinių dokumentų trūkumas. Rengiamos, bet dar nepriimtos šilumos vartojimo taisyklės, nauja nuostolių skaičiavimo metodika, Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 1507 išaiškinimas ir kt.

Vyriausybė planuoja pertvarkyti AB "Lietuvos energija", atskiriant nuo jos skirstomuosius

tinklus ir įkuriant nepriklausomas įmones. Jau atsirado keletas nepriklausomų elektros energijos gamintojų, o taisyklių, kaip iš jų perkama energija, dar nėra. Atsižvelgus į šiuos vykstančius ir numatomus pasikeitimus, būtina peržiūrėti elektros energijos tarifų skaičiavimo metodiką. Naujoji metodika pradėta rengti, pasitelkus ekspertus, įvertinus AB "Lietuvos energija" gautus pasiūlymus bei JAV ekspertų pateiktą ataskaitą apie elektros energijos tarifų skaičiavimo metodus. Metodika rengiama atsižvelgiant į Energetikos įstatymą ir Europos Sąjungos direktyvas. Ji turi įvertinti elektros energijos savikainą kiekviename jos technologiniame etape - gamyboje, perdavime, paskirstyme ir prekyboje, vartojimo ypatumus bei atsižvelgti į Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo planus, įtraukti į kainodarą palyginamumo ir konkurencijos elementus. Tai neatsiejama nuo atitinkamų elektros energetikos ūkio reformų - elektrinių bei paskirstymo tinklų atskyrimo, taip pat nuo to, kokių konkrečių būdu bus įgyvendinti ES direktyvų reikalavimai.

1998 metais jau buvo parengtas juodraštinis elektros tarifų skaičiavimo metodikos variantas, išnagrinėti ir aptarti kainodaros modeliai, buvo renkami charakteringi duomenys kainodaros elementų įvertinimams ir jų pagrindimui.

Komisija aktyviai dalyvavo aptariant Nacionalinę energetikos strategiją įvairiose jos rengimo stadijose, siūlė įtraukti kai kuriuos papildymus ir pakeitimus į skyrių "Rinkos liberalizavimas ir konkurencija".

Komisija nekartą svarstė ir naujai rengiamų Šilumos energijos tiekimo ir vartojimo taisyklių projektą, taip pat pateikė pastabas dėl Elektros energijos tiekimo ir vartojimo taisyklių projekto. Komisija dalyvavo diskusijose dėl Vyriausybės nutarimo Nr. 1507 įgyvendinimo bei pareiškė savo kritines pastabas. Komisijos nuomone, siekiant kainų ir išlaidų skaidrumo (o tai vienas iš pagrindinių ES reikalavimų), negalima būtų skaitiklių įrengimo, remonto, patikros bei namo vidaus vamzdinių priežiūros išlaidų įtraukti į energijos ar vandens tarifus, už šias paslaugas turėtų būti mokama atskiru mokesčiu, kuris nepriklausytų nuo suvartojimo apimčių.

Naujų vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarką ir sąlygas pagal savo nuostatus tvirtina Ūkio ministerija. Šios tvarkos projektą apsvarsčiusi Komisija iš esmės pritarė tokios tvarkos įvedimo ir sąlygų nustatymo būtinumui. Būtinasis elementas, nustatantis techninius reikalavimus, pagal kuriuos naujų vartotojų elektros įrenginiai prijungiami prie elektros tinklų, įrengiamos naujos ar didinamos esamų elektros tiekimo linijų pralaidumas. Tvarka ir sąlygos turi būti nediskriminacinės vartotojų atžvilgiu bei skatinti naujų vartotojų prisijungimą ir plėsti konkurenciją naujų paslaugų tiekimo srityje. Mokestis už prisijungimą prie elektros tinklų turi dengti su tuo susijusias pagrįstas tiekėjo išlaidas.

Pagal Energetikos įstatymą atsinaujinančių energijos išteklių efektyvų vartojimą skatina valstybė, teikdama lengvatinius kreditus ir subsidijas, nustatydamą įvairias mokesčių lengvatas ir pan. Į Komisiją ne vieną kartą kreipėsi įvairios organizacijos, pavieniai asmenys, kurie stato arba planuoja statyti hidroelektrines ar kitokias atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias jėgaines, prašydami kainų nuolaidų arba pažadų dėl įvairių nuolaidų galiojimo ateityje. Tačiau pagal Energetikos įstatymą už atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą atsako Ūkio ministerija. Jeigu atsinaujinančių energijos išteklių vartotojai pageidauja, jų autonominiams įrenginiams pagamintos energijos perteklius turi būti priimtas į energetikos tinklus ir su šiais vartotojais atsiskaitoma pagal sutartines kainas bei tarifus. Jų prijungimo prie viešųjų energetikos tinklų tvarką ir sąlygas nustato Ūkio ministerija.

Kadangi pagal Energetikos įstatymą su šiais tiekėjais atsiskaitoma pagal sutartines kainas ir tarifus, tai šios kainos ir tarifai, Komisijos nuomone, neprivalo būti pripažinti būtinomis tiekėjo sąnaudomis, derinant ar nustatant energijos kainas. Negalima reikalauti, kad vieni vartotojai savo lėšomis sumokėtų atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo priemones.

3. Energetikos reformos ir Komisijos vaidmuo

Energetikos valdymui, jos pertvarkymui, numatytai restruktūrizacijai būtini teisiniai aktai. 1995

metais priimtas Energetikos įstatymas, nors ir padėjo teisinius pagrindus energetikos ūkiui, tačiau yra aiškiai nepakankamas, kai kur jau pasenęs, neatitinka besikeičiančių sektoriaus realijų, neįvertina Lietuvos teisinių aktų derinimo su ES teisės aktais. 1997 metais su PHARE ekspertų pagalba parengtas Energetikos reguliavimo įstatymo projektas buvo atmestas ir nuspręsta rengti šakinius elektros, šilumos ir dujų įstatymus. Kartu su Ūkio ministerijos specialistais šių įstatymų projektų rengimo Priežiūros komitete dalyvauja Komisijos narys F.Kšanas (komiteto pirmininko pavaduotojas) bei Metodikų ir energetikos reformų skyriaus viršininkas R. Sinkevičius. Šis priežiūros komitetas skelbė konkursą energetikos reguliavimo įstatymo projektui parengti, bet negavo nė vienos paraiškos. Tačiau buvo parinkti šakinių įstatymų rengėjai ir koordinatorius, kuris derins klausimus, aktualius tiek elektros, tiek šilumos ar dujų sektoriams.

Siekdama harmonizuoti teisės aktus, suderinti juos su ES reikalavimais, Vyriausybė 1998 m. kovo 31d. nutarimu Nr.380 įsteigė teisės harmonizavimo komisiją, kurios darbe dalyvauja Metodikų ir energetikos reformų skyriaus viršininkas R. Sinkevičius. Sudaryta šios komisijos veiklos programa, vidinė struktūra, identifikuoti ir aptarti energetikos sektoriaus teisės aktai, kurie priklauso įvairių institucijų kuruojamai sferai ir kuriuos reikia harmonizuoti pirmiausia. Valstybinė energetikos išteklių kainų ir energetinės veiklos kontrolės komisija daugiausia dėmesio skyrė elektros ir gamtinių dujų direktyvų nagrinėjimui ir jų tinkamam įvertinimui kainodaroje.

Komisijos atstovas dalyvavo ir PHARE projekto “Energetikos taupymo įstatymo ruošimas” Priežiūros komiteto darbe. Parengtas energijos taupymo projektas reikalauja esminių pataisų galiojančiuose įstatymuose, ne tik patikslinant institucijų atsakomybę bei funkcijas, bet ir jas keičiant. Todėl dalis siūlomo įstatymo nuostatų nebus įgyvendinamos, nes tai priklauso nuo to, kaip bus pakeisti, parengti ir priimti kiti susiję teisės aktai. Šio įstatymo pagrindu siūloma informacija, mokymas ir švietimas. Komisija pageidautų, kad įstatymas sudarytų prielaidas sumažinti energijos rūšių ir energetikos išteklių savikainą. Laikinas savikainos padidėjimas dėl taupymo priemonių diegimo galimas tik esant ekonomiškai pagrįstoms programoms, numatančioms perspektyvoje savikainos sumažėjimą. Nekonkretizuotas pasiūlymas dėl licencijavimo. Siūlomas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimas vien tik per energijos kainas ir tarifus prieštarauja galiojančiam Energetikos įstatymui.

Komisijos atstovai dalyvavo aptariant Energetikos chartijos sekretoriato rengiamus energijos išteklių tranzitą reglamentuojančius dokumentus.

Tranzito investicinės procedūros turėtų būti įgyvendamos tik nustačius reikmę didinti pajėgumus veikiančiuose įrenginiuose arba statyti naujus įrenginius. Energetikos sutarties 7 str. nustatyta, kad Susitariančios šalys negali kliudyti statyti naujų pajėgumų, jei tranzito negalima įvykdyti esamais transportavimo įrenginiais. Tačiau susitariančioji šalis neprivalo

leisti statyti ar modifikuoti energijos transportavimo įrenginių;
arba

leisti naują papildomą tranzitą per esamus transportavimo įrenginius, jei įrodo kitoms susitariančioms šalims, kad tai pavojinga jos energetinės sistemos saugumui ar efektyvumui, kelia grėsmę tiekimo saugai.

Tranzitinių transportavimo įrenginių savininkai ir Ūkio ministerija turi prognozuoti būsimus poreikius. Prašantis plėsti galingumus subjektas turi pasirašyti kontraktą su sąlyga “transportuok arba mokėk”. Už naudojimąsi tranzito įrenginiais galima įvesti galios mokesťį.

Tarifų už tranzitą nustatymo principai ir metodika turi būti pagrįsta kaštais, aiški ir nediskriminuojanti vartotojų.

Mokesčiai už tranzitą turi būti stabilūs, nediskriminaciniai, vieši. Finansinė informacija apie transportavimo veiklą turi būti viešai prieinama ir atitikti tarptautinius apskaitos principus.

Tranzito patikimumas ir saugumas turi būti įvertintas atskiru mokesčiu. Tai leistų tranzitą atliekančiam subjektui užtikrinti reikiamą tranzitinių transportavimo įrenginių būklę. Valstybiniai konfliktai neturi nutraukti tranzito. Papildomi galingumai turi būti paskirstomi, nediskriminuojant transportuotojų, neatsižvelgiant į produkto ir/arba kompanijos kilmę. Turi būti suderinti ir viešai

prieinami "ribojimo grafikai".

Tranzitas pagrįstai gali nutrūkti tik nutrūkus tiekimui, dėl techninių problemų ir avarių. Pagrįsti ir nepagrįsti pertraukimai, jų pasekmės, atsakomybė bei kompensavimo tvarka turi būti nustatomi sutartimis.

Tranzitiniai tinklai turi turėti matavimo prietaisus, galinčius matuoti įeinančius ir išeinančius srautus laiko periodais: metai, mėnesis, diena, valanda, valandos dalis. Matavimai turi būti atliekami specifiniams vienetams: kaloringumui, temperatūrai, slėgiui, įtampai ir pan. Tranzito operatorius turi fiksuoti ir reikalui esant skelbti informaciją apie galingumų panaudojimą. Finansinėje apskaitoje tranzito veikla turi būti išskirta ir skelbtina.

Ginčų sprendimui sutartyse turi būti numatytas ginčų sprendimas per arbitražą. To nesant, reikėtų vadovautis Energetikos Chartijos sutartyje nustatyta tvarka.

Lietuvoje daug diskutuojama dėl centralizuotos šilumos tiekimo ateities, termofikacinių elektrinių panaudojimo. Pagal PHARE programą vykdomo projekto "Šilumos ūkio reorganizacija Vilniuje ir Kaune" koordinacinio komiteto darbe dalyvavo Komisijos atstovas.

Pagrindinės termofikacijos plėtros Lietuvoje kliūtys yra susijusios su dabartine elektros tiekimo struktūra ir politika. Techninis ir ekonominis termofikacijos potencialo įvertinimas buvo atliktas, apžvelgiant įvairias perspektyvas, susijusias su viso elektros sektoriaus strategija ateityje. Tai siejama su atominės elektrinės darbo perspektyvomis, bendra elektros eksporto bei rezervinių galių palaikymo strategija. Buvo atliktas centralizuotai tiekiamos šilumos kainų ir išlaidų įvertinimas. Vilniaus šilumos tinklams buvo parengtas pavyzdinis plano - biudžeto modelis. Nustatyta, kad Vilniaus ir Kauno elektrinės termofikaciniu režimu galėtų gaminti apie 2 TWh elektros energijos, o termofikacinis potencialas Lietuvoje vertintinas apie 10 TWh elektros energijos. Čia reikėtų atlikti realių išlaidų bei investicijų analizę ilgalaikiai ir patikimai elektros ir šilumos sektorių plėtrai.

Kitas svarbus darbas šioje srityje - Lietuvos ir Danijos bendras projektas "Lietuvos šilumos ūkio decentralizavimas". Jo valdybos darbe taip pat dalyvavo Komisijos atstovas. Šio projekto tikslas - analizuoti situaciją šilumos ūkyje, įvardinti pagrindines problemas, inicijuoti atskirus darbus konkrečioms problemoms spręsti. Daugelis savivaldybių laukia kvalifikuotos metodinės ir finansinės paramos, planuojant energetikos ūkio perspektyvas. Būtina parengti savivaldybių aprūpinimo energija perspektyvinius planus 10 - 15 metų laikotarpiui, numatyti ir įgyvendinti priemones privačiam kapitalui pritraukti į šilumos ūkio rekonstravimą ir plėtrą. Energetiką reguliuojančiai teisei bazei trūksta reikalingų dokumentų, vyriausybės institucijos silpnai koordinuoja šilumos ūkio rekonstrukciją ir plėtros priemones.

4. Energijos kainų nustatymas ir jų taikymo kontrolė

Didžioji Komisijos laiko ir specialistų dalis buvo skirta elektros, šilumos ir dujų tiekėjų kainoms derinti ir kontroliuoti, kaip jos taikomos. Šį darbą atliko Analizės ir kontrolės skyriaus specialistai, tačiau kartais į pagalbą tekdavo ateiti Metodikos ir energetikos reformų bei Vartotojų gynimo ir informavimo skyrių darbuotojams.

4.1. Elektros energijos kainos

Elektros energijos tarifai 1998 metais nebuvo peržiūrėti, t.y. liko galioti Komisijos 1997 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 12 patvirtinti tarifai ir jų taikymo tvarka. AB "Lietuvos energija" 1997 m. spalio 7 d. buvo pateikusi Komisijai prašymą gerokai (nuo 15,9 ct/kWh iki 21 ct/kWh) padidinti vidutinę elektros energijos kainą, bet su sąlyga, kad ta kaina galiotų 3 metus.

Komisija pagal savo nuostatus buvo pradėjusi svarstyti šio prašymo pagrįstumą, tačiau Ūkio ministras savo 1997 m. gruodžio 8 d. raštu pareiškė, kad visi AB "Lietuvos energija" išdėstyti kainų didinimo motyvai nepagrįsti ir kainų didinimo klausimą svarstyti netikslinga. Todėl Komisija pratęsė anksčiau nustatytų kainų galiojimą 1998 metams.

Į Komisiją 1998 m. rugsėjo 15 d. raštu Nr. 10-19-2660 kreipėsi valstybės įmonė “Ignalinos atominė elektrinė”, prašydama padidinti jos parduodamos elektros energijos kainą nuo 5,9 ct/kWh iki 6,255 ct/kWh. Pagrindinės kainos didinimo priežastys: numatomos didesnės remonto darbų apimtys, didėjantys atlyginimai.

Komisija paprašė Ūkio ministerijos, valstybės vardu valdančios įmonę, pateikti išaiškinimus dėl kainos pagrįstumo, o ypač dėl elektrinės eksploatavimo perspektyvų, įvertinant būtinas sąnaudas, reikalingas saugiam jos darbui, taip pat ateityje neišvengiamam uždarymui. Tačiau Ūkio ministerija jokio papildomo išaiškinimo Komisijai nepateikė.

Todėl Komisija 1999 m. sausio 13 d. raštu kreipėsi į Vyriausybę, prašydama dar kartą peržiūrėti Ignalinos AE veiklai bei saugumui būtinų sąnaudų įtraukimą į tarifus. Reikėtų dar kartą peržiūrėti atskaitymų į elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondą dydį, kuris 1998 m. buvo padidintas nuo 4,4 % iki 6 %. Tačiau šie skaičiai nėra pagrįsti realiais skaičiavimais, kiek laiko elektrinė dirbs ir kiek kainuos eksploatavimo nutraukimas. Reikėtų surasti ir elektrinės draudimo įmokų šaltinius, nes atominę elektrinę apdrausti reikalauja Vienos konvencija ir Lietuvos Respublikos Branduolinės energijos įstatymas. Taip pat būtina įvertinti ir įtraukti į tarifą išlaidas, būtinas panaudotam branduoliniam kurui saugoti.

Įvertinus šiuos klausimus, taip pat Ignalinos AE pirmo bloko galimą licencijavimą ar nelicencijavimą, elektros eksporto galimybes ir kita, būtų galima peržiūrėti Ignalinos AE parduodamos elektros energijos kainą.

Kadangi Ignalinos AE, taip pat Vilniaus elektrinė, Kauno elektrinė ir Klaipėdos elektrinė yra nepriklausomi ūkio subjektai, tai AB “Lietuvos energija” pagal Ūkio ministro patvirtintas kvotas pirkto iš šių elektrinių elektros energiją. Pagal AB “Lietuvos energijos” ir kitų elektrinių sudarytas sutartis buvo suderintos perkamos elektros energijos kainos.

Komisija nuolatos analizavo Ignalinos AE, AB “Lietuvos energija” veiklą pagal šių įmonių pateikiamas ketvirtines ataskaitas. Ypatinę susirūpinimą kėlė AB “Lietuvos energija” 9 mėnesių veiklos ataskaita, todėl ji buvo apsvarstyta atskirame Komisijos posėdyje, dalyvaujant įmonės atstovams. Buvo atkreiptas dėmesys, kad nors įmonė dirbo pelningai, tačiau susidarė labai rimtų finansinių atsiskaitymų problemų. Laiku neatsiskaitoma su Ignalinos AE, todėl ši įmonė net buvo priversta kreiptis į teismą.

Nors elektros energijos eksportas nėra Komisijos reguliavimo sferoje, buvo atkreiptas dėmesys, kad praktiškai nėra įplaukų iš eksporto, o operatoriaus paslaugos 37,6 mln. Lt jau įtrauktos į elektros energijos savikainą. Buvo pareikšta nuomonė, kad šių paslaugų kainos galėtų būti įtrauktos į elektros eksporto kainą, o ne į jos savikainą.

Taip pat AB “Lietuvos energija” buvo nurodyta, sudarant pelno ataskaitas, atskirti filialų vidines apyvartas, o pastovių sąnaudų šamata derinti su Komisija.

Kadangi Lietuvoje yra elektros generuojančių galių perteklius, būtina skatinti jų panaudojimą įvairiais būdais. Didesnis elektros energijos vartojimas buvo skatinamas, taikant nuolaidas stambiams vartotojams už papildomai suvartotą elektros energiją. 1998 m. spalio 2 d. Komisijos nutarimu Nr. 35 stambiams elektros energijos vartotojams, 1997 metais suvartojusiems ne mažiau kaip 12 mln. kWh ir mokantiems už elektros energiją sutartyje numatytais terminais, už kiekį, viršijantį 1997 metais elektros energijos vartojimo lygį, buvo nustatyta 8,11 ct/kWh elektros kaina.

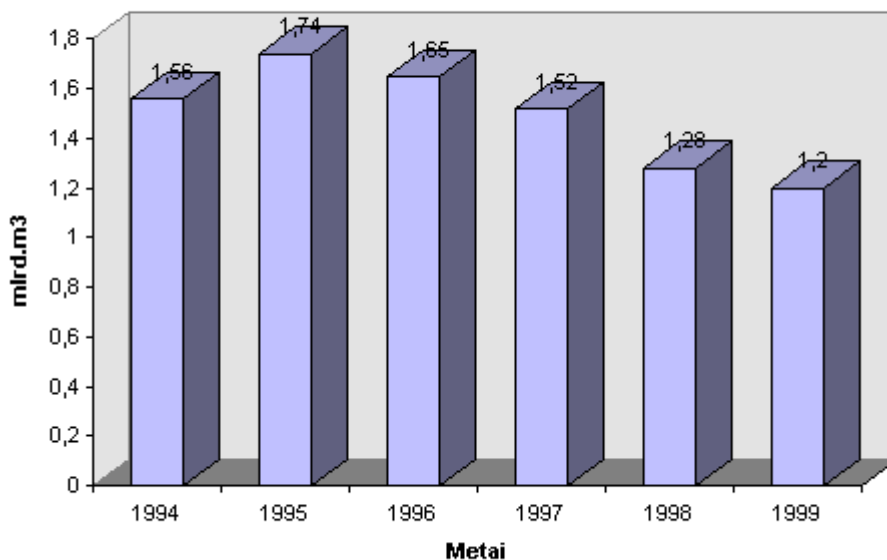
Tačiau Komisija nevisada pritarė elektros energijos platesnio vartojimo skatinimui, ypač jei tai susiję su nemažomis investicijomis. Ignalinos AE ateitis neaiški, o jei ją tektų uždaryti, tai elektros energijos kainos padidėtų, nebeliktų pigios elektros naktį.

Svarstant klausimą dėl lengvatinio tarifo Neringos miestui, Komisija pareiškė, kad sprendimas turi būti ekonomiškai pagrįstas ir visapusiškai išnagrinėtas. Komisijos nuomone, būtų neteisinga Neringos miesto lengvatinio tarifo klausimo sprendimą susieti vien tik su AB “Lietuvos energija” tiekiamos elektros energijos kaina, kai lengvatos sąlygotus nuostolius turėtų dengti likusieji šalies vartotojai. Tai būtų nepagrįstas kryžminio subsidijavimo įteisinimas. Neringos miesto savivaldybės pateiktuose dokumentuose nėra detalaus techninio ekonominio pagrindimo bei prašomo elektros

energijos tarifo skaičiavimo pagrindimo. Nenumatoma įrengti akumuliaciją elektrodinėms katilinėms. Siūlomas eksperimentas gyvenamųjų namų kvartale - nepagrįstas. Tačiau galima teigti, kad jį vykdant bus dar labiau pabloginta centralizuotos šilumos tiekėjo bei vartotojų būklė, nes jo vykdymo metu dar labiau sumažėtų centralizuotos šilumos vartojimas. Tenka konstatuoti, kad pateiktoje medžiagoje nėra skaičiavimų, apibrėžiančių, kiek galėtų kainuoti elektros ūkio plėtra Neringoje, kaip numatoma spręsti elektros energijos tiekimo bei šilumos aprūpinimo patikimumo klausimus, koks būtų lėšų poreikis ir jų formavimo šaltiniai, kaip būtų panaudojami esami centralizuotos šilumos ir tiekimo galingumai.

4.2. Gamtinių dujų kainos

Gamtinių dujų kainos 1998 metais nesikeitė, nes tokio prašymo nepateikė AB "Lietuvos dujos". Tačiau metai šiai bendrovei buvo labai sunkūs. Dėl šiltos žiemos ir labai atpigusio mazuto dujų suvartojimas smarkiai krito. Jei 1997 metais AB "Lietuvos dujos" pateikė vartotojams 1,52 mlrd. m³ gamtinių dujų, tai 1998 metais - tik 1,28 mlrd. m³. Laukiama, kad suvartojimas 1999 m. dar labiau sumažės. (1 pav.)

1 pav. AB "Lietuvos dujos" vartotojams pateikti dujų kiekiai

Pagal Komisijos 1998 m. birželio 18 d. patvirtintą gamtinių dujų kainų nustatymo metodiką naujų kainų prašymo AB "Lietuvos dujos" nepateikė, nes negavo Ūkio ministerijos pritarimo. Tačiau bendrovė pateikė savus skaičiavimus ir paprašė Komisijos išanalizuoti sąnaudų pagrįstumą.

Preliminariais duomenimis, 1998 metais AB "Lietuvos dujos" patyrė apie 20 mln. litų nuostolių. Bendrovės nuomone, jos nuostoliai ir toliau didės, jei mazuto kainos liks mažos, o dujų kainos nebus peržiūrėtos. AB "Lietuvos dujos" norėtų padidinti kainas gyventojams, naudojantiems dujas šildymui - 20 %, valgiui gaminti - 64 % bei kitiems vartotojams, suvartojantiems iki 5 mln. m³ dujų per metus - 32 %. Stambiais vartotojams kainų didinti nesūloma, nes tai tik dar labiau paskatintų dujų pakeitimą mazutu, o dujų suvartojimo apimtys dar sumažėtų. Tačiau padidinti dujų kainas vartotojams, suvartojantiems iki 5 mln. m³ dujų per metus, gal ir būtų tikslinga, nes būtų

pristabdytas atsijungimas nuo centralizuotos šilumos tiekimo tinklų (centralizuotos šilumos tiekimo įmonių perkamų gamtinių dujų kainos nepadidėtų, taigi centralizuota šiluma taptų santykinai pigesnė už decentralizuotą šildymąsi dujomis).

Komisija, išanalizavusi AB "Lietuvos dujos" pateiktą medžiagą, konstatavo, kad 1995 - 1998 metais bendrovės finansinė veikla nebuvo efektyvi, augo sąnaudos ir dujų tiekimo nuostoliai, investicijos neužtikrino dujų realizacijos ir paslaugų didėjimo. Komisija pateikė AB "Lietuvos dujos" vadovybei pasiūlymus mažinti dujų tiekimo nuostolius, užtikrinti investicijų atsiperkamumą, gerinti darbą su vartotojais, sumažinti valdymo ir administravimo sąnaudas ir kt. Įgyvendinus šias priemones, AB "Lietuvos dujos" nuostoliai sumažėtų, o dujų kainos galėtų būti didinamos (tik anksčiau minėtiems vartotojams) mažesniu dydžiu nei planuoja bendrovės administracija.

Kartu Komisija mano, kad skatinant dujų kaip švaraus kuro vartojimą, būtina griežtinti sieros, azoto oksidų, taip pat ir anglies dvideginio išmetimų į atmosferą standartus ir apimtis. Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą, šie standartai turės būti gerokai sugriežtinti. Todėl visiškai nepateisinama, kai netgi 1996 metų standartai dar nevisur įgyvendinti, įmonės stengiasi išsikvoti didesnius taršos limitus ir t.t. Reikėtų neatidėlioti ir naujų, jau senokai Aplinkos ministerijos parengtų didesnių mokesčių už atmosferos teršimą įvedimo, tai irgi paskatintų naudoti švaresnį kurą - gamtines dujas.

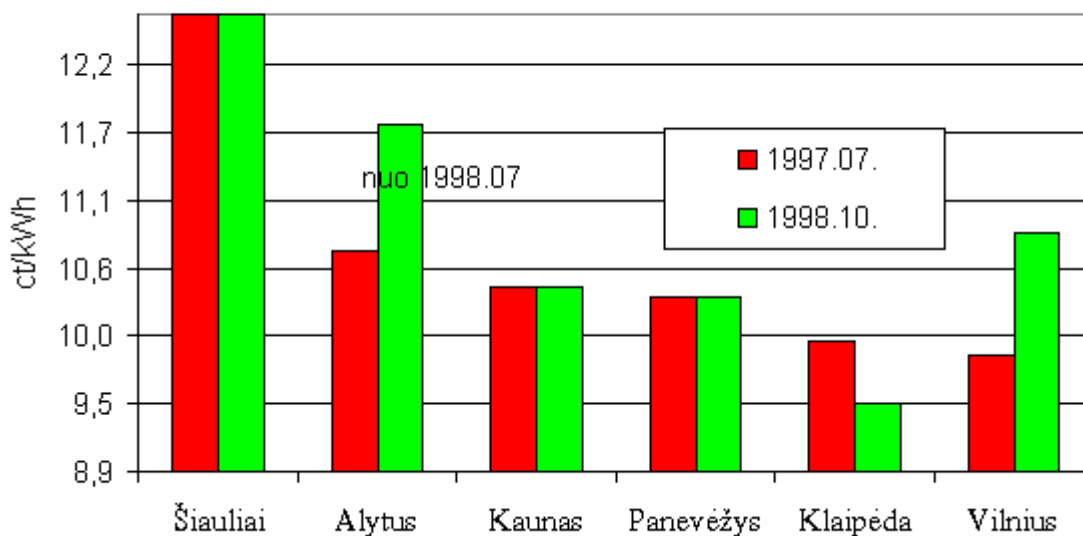
Komisijos darbuotojai tikrino, kaip įrengiami dujų apskaitos prietaisai ir vykdoma jų patikra. Buvo susipažinta su dujų apskaitos prietaisų patikra Vilniaus, Kauno, Panevėžio dujų firmose bei Lietuvos energetikos instituto laboratorijoje.

Analizės ir kontrolės skyriaus specialistai tikrino, kaip naudojamos AB "Lietuvos dujos" savos ir skolintos lėšos remontams ir kapitalinei statybai. Buvo patikrintas lėšų naudojimas firmoje "Aukštaitijos dujos", dujofikavimo eiga Anykščiuose, Trakuose, Vilkaviškyje, Radviliškyje ir Šiauliuose.

4.3. Centralizuotos šilumos kainos

1998 metais toliau vyko centralizuotos šilumos ūkio decentralizacija, kūrėsi naujos įmonės, todėl ši energetikos šaka iš Komisijos pareikalavo daug darbo.

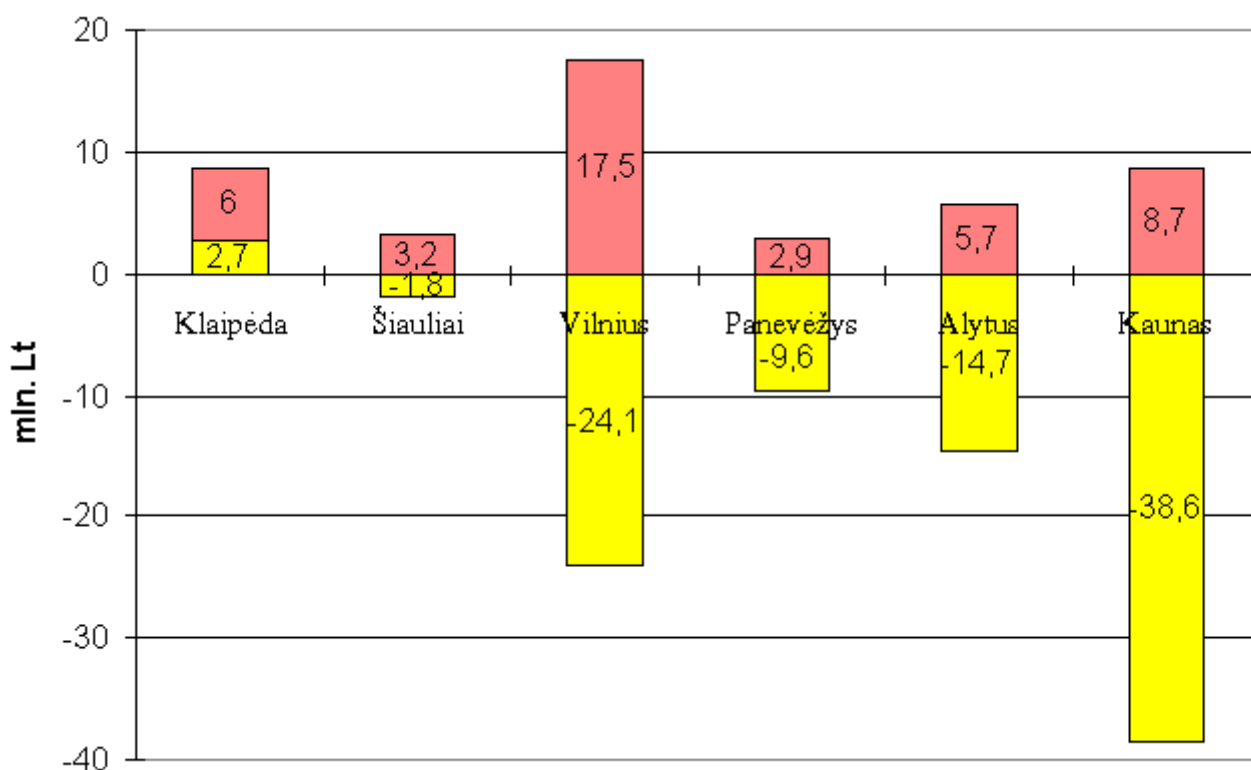
Pirmasis decentralizacijos etapas, kurio metu susikūrė šešios regioninės šilumos tiekimo įmonės, buvo gana sėkmingas. Nors naujai susikūrusios įmonės ir paveldėjo iš AB "Lietuvos energija" nemažas skolas (beveik 400 mln. litų), gavo nevienodą ūkį (pavyzdžiui, Šiaulių regione mažiau stambių vartotojų, didesnė dalis naudojama brangaus krosnių kuro), tačiau centralizuotos šilumos kainos išaugo tik 10 - 30 %, lyginant su prieš tai buvusia visai šaliai kaina, kuri net nedengė būtinų sąnaudų ir stūmė AB "Lietuvos energija" į vis didėjančias skolas (2 pav.).

2 pav. Centralizuotos šilumos kainos, suderintos su Komisija (iki 1997 m. liepos 1 d. visi gyventojai mokėjo 8,94 ct/kWh), pagal regionines įmones

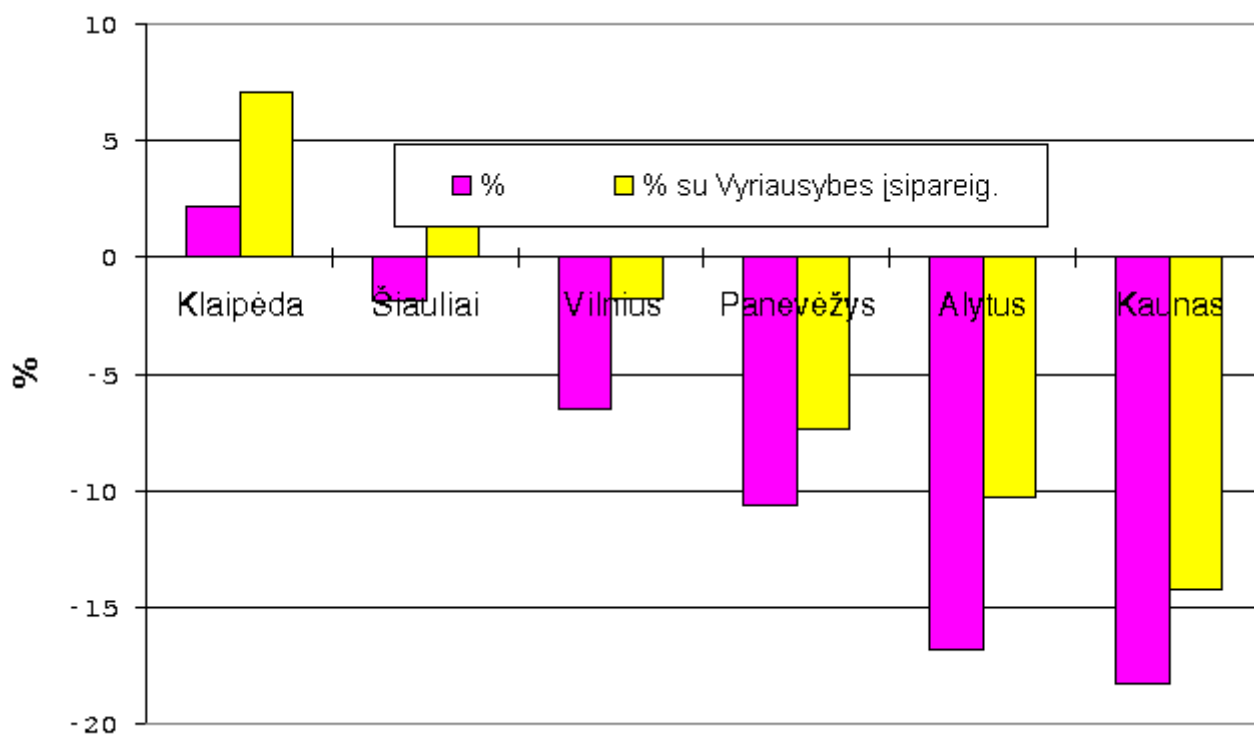
Iš decentralizacijos buvo tikimasi, kad aiškesnės taps atskirų įmonių sąnaudos, bus lengviau išaiškinti atskiras sąnaudų komponentes: kodėl reikalingos atitinkamos lėšos remontui ar sumokėti už darbą ir pan.

Decentralizacija taip pat turėjo skatinti naujai susikūrusių įmonių vadovų iniciatyvą veikti patiems, nelaukiant nurodymų ar paramos iš Vilniaus. Ši prielaida visiškai pasiteisino, ir tų įmonių, kurios turėjo veiklesnius, geresnius vadovus, kurias geriau prižiūrėjo jų naujieji šeimininkai - savivaldybės, pirmųjų veiklos metų rodikliai buvo geresni. Regioninių centralizuotos šilumos tiekimo įmonių pirmųjų veiklos metų rezultatai - gautas pelnas ar nuostoliai - pateikti 3 pav.

3 pav. Regioninių centralizuotos šilumos tiekimo įmonių pirmųjų veiklos metų (1997 m. liepa - 1998 m. birželis) pelnas (nuostolis) ir Vyriausybės išipareigojimai

Vyriausybė pažadėjo šioms įmonėms padengti skirtumą, susidariusį pirmaisiais metais dėl AB "Lietuvos energija" joms perduoto brangesnio, nei tuo metu buvo galima gauti rinkoje, mazuto bei dėl palūkanų už perduotas skolas. Todėl susidaręs nuostolis turėtų sumažėti, o pelnas - padidėti atitinkama, su Vyriausybe suderinta suma. Matome, kad sėkmingiausiai ūkininkauti sekėsi Klaipėdos ir Šiaulių regioninėms centralizuotos šilumos tiekimo įmonėms. Visiškai neblogi ir Vilniaus regioninės įmonės rodikliai: jei įvertinsime Vyriausybės išipareigojimus ir skaičiuosime ne absoliučiais skaičiais, o nagrinėsime rentabilumą, t.y. pelno ir nuostolio santykį su ilgalaikiu įmonės turtu, tai šios įmonės rentabilumas 1,8 %, t.y. nustatytas tarifas iš esmės padengė visas veiklos sąnaudas (4 pav.).

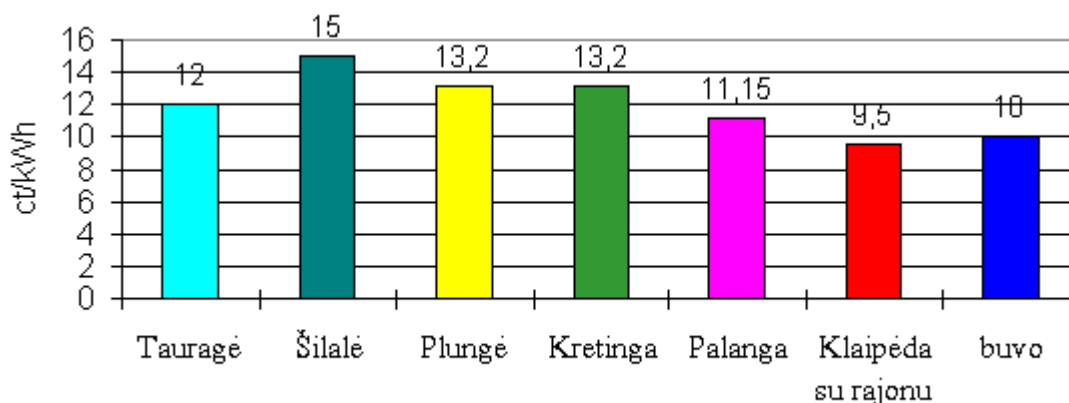
4 pav. Regioninių centralizuotos šilumos tiekimo įmonių pirmųjų veiklos metų reantabilumas

Taigi įmonė, kuri turėjo mažiausius tarifus - SPAB "Klaipėdos energija" - parodė geriausius veiklos rodiklius, nors atrodytų, kad didesni tarifai turėtų garantuoti didesnes pajamas. Šilta žiema sumažino numatytas centralizuotos šilumos tiekėjų pajamas, ypač Vilniaus šilumos tinklų įmonės, kuri vartotojams, neturintiems apskaitos prietaisų, sunaudotos šilumos kiekį skaičiavo pagal lauko temperatūrą, t.y. mažesnę nei taikant pastovų vieno kvadratinio metro apšildomo ploto normatyvą. Tačiau niekuo negalima paaiškinti didžiulių nuostolių, kuriuos patyrė SPAB "Kauno energija". Derinant praėjusio (1997 - 1998 m.) šildymo sezono kainas, šiai įmonei buvo numatytas netgi nemažas pelnas. Nepagrįstai didelius komercinius nuostolius įmonė bando paaiškinti karšto vandens tiekimo problemomis, tačiau lygiai tokios pat problemos yra ir Vilniaus mieste. Vilniaus šilumos tinklai turi netgi daugiau (ir skaičiumi, ir procentais) grupinių šilumokaitinių negu SPAB "Kauno energija" (jos dažniausiai kaltinamos dėl susidarantių komercinių nuostolių). Jei čia tik blogo valdymo pasekmės, tai gal jas pavyks išspręsti Kauno įmonę išnuomojus užsienio kompanijai, kaip kad numato miesto valdžia.

1998 metais toliau vyko diskusijos apie tai, ar reikia skaidyti regionines šilumos įmones. Vieni manė, kad šilumos ūkį reikia kuo greičiau atiduoti pavienėms savivaldybėms, kitų nuomone, regioninės įmonės galėjo pagyvuoti keletą metų, kad sustiprėtų techninė jų bazė, būtų atlikta būtina rekonstrukcija ir t.t. Vis tik 1998 m. liepos 2 d. Seimas papildė AB "Lietuvos energija" reorganizavimo įstatymą straipsniu, kuriuo reglamentavo tolesnį šilumos ūkio reorganizavimą, skaidant regionines specialios paskirties akcines bendroves ir steigiant naujas miestų ir rajonų bendroves. Nutarimas dėl reorganizavimo gali būti priimtas regioninės šilumos tiekimo akcinės bendrovės susirinkime paprasta balsų dauguma. Kadangi visose regioninėse bendrovėse (išskyrus Alytaus) didieji miestai turėjo aiškią akcijų daugumą, tai jie dabar ir galėjo nuspręsti, kada ir kaip reorganizuoti regioninę įmonę.

Pirmoji norą išsiskirstyti pareiškė AB "Klaipėdos energija". Ši įmonė, kaip jau buvo minėta, sėkmingai baigė pirmuosius savo veiklos metus, netgi uždirbdama, nors ir nedidelį, pelną. Po

reorganizacijos naujai susikūrusiose rajoninėse šilumos tiekimo įmonėse šilumos kainos padidėjo nuo 11,5 % Palangoje iki 50 % Šilalėje, o Neringos mieste jos pašoko net iki 28 ct/kWh (5 pav.).

5 pav. Klaipėdos regiono naujai įsteigtų šilumos tiekimo įmonių centralizuotos šilumos kainos nuo 1998 m. spalio mėn.

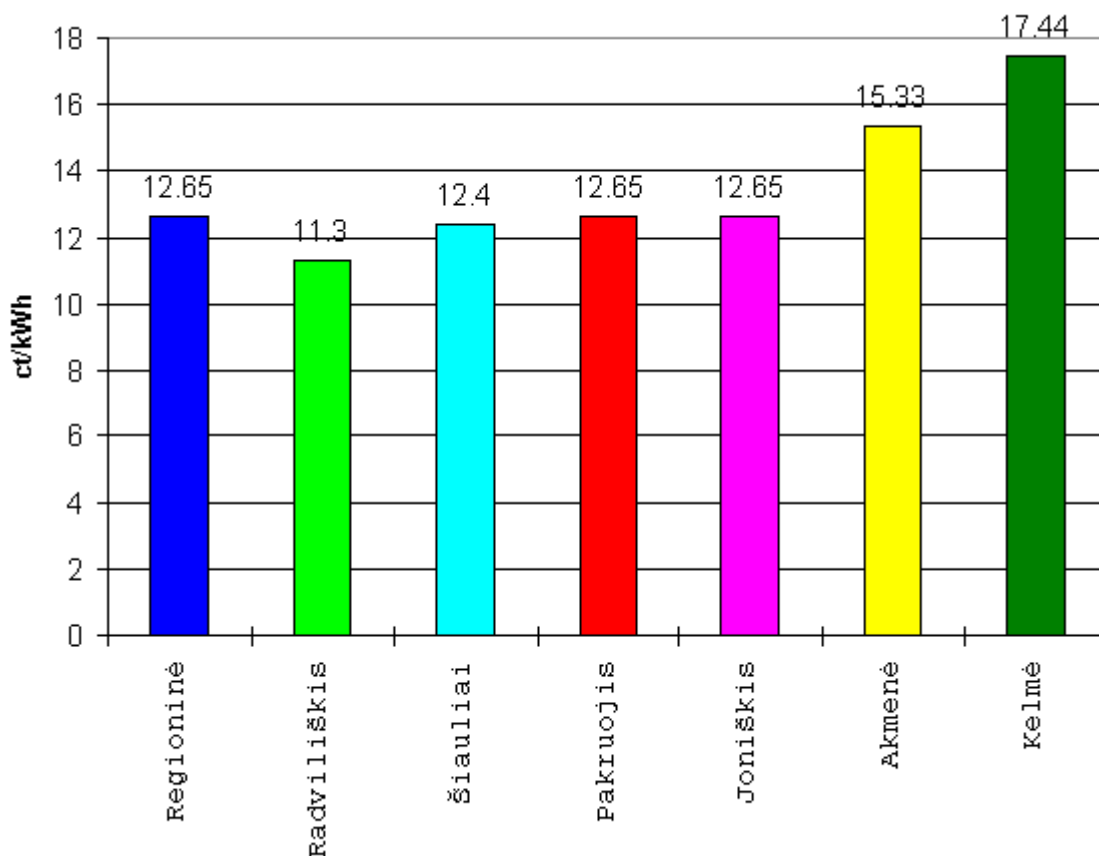
Klaipėdos miestas su Klaipėdos rajonu liko dirbti kartu, taigi liko dvi savivaldybės aptarnaujanti įmonė. Klaipėdos miesto savivaldybė pareikalavo, kad būtų išlaikyta senoji kaina, o nemažą susidariusio pelno dalį (apie 5 mln. litų) skirti dividendams savivaldybei. Valstybinė energetikos išteklių kainų ir energetinės veiklos kontrolės komisija viešajame posėdyje, įvykusiame Klaipėdos savivaldybėje, nusprendė nederinti tokios kainos, o patvirtinti 5 % mažesnę kainą, kuri garantuotų AB “Klaipėdos energija” beveik 7 mln. litų pelno.

SPAB “Šiaulių energija” akcininkai 1998 m. spalio 23 d. įvykusiame akcininkų susirinkime taip pat nutarė reorganizuoti šią bendrovę, sukuriant 5 naujas rajonines įmones, o Šiaulių miestą ir rajoną palikti senojoje bendrovėje. Pradiniai skaičiavimai rodė, kad naujosiose bendrovėse, išskyrus Radviliškį ir Šiaulius, centralizuotos šilumos kainos turėtų smarkiai padidėti, o Pakruojyje ir Akmenėje viršytų net 20 ct/kWh. Todėl šių rajonų vadovai pasisakė prieš reorganizavimą arba bent jau prašė jį atidėti iki šildymo sezono pabaigos.

Komisija, matydama, kad kai kuriuose rajonuose šildymo kainos viduryje žiemos gali staiga padidėti, taip pat prašė atidėti reorganizavimą iki 1999 metų pavasario. Tačiau Ūkio bei Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos, kurios pagal SPAB “Lietuvos energija” reorganizavimo bei šilumo ūkio ir jo valdymo perdavimo savivaldybėms įstatymą, rengia ir koordinuoja šilumos ūkio techninę politiką, pritarė SPAB “Šiaulių energija” reorganizavimo projektui, nors Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerija kiek vėliau pareiškė, kad 1998 - 1999 metų šildymo sezoną SPAB “Šiaulių energija” galėtų baigti nesiskaidydama.

Šiaulių apskrities rajonų (gal išskyrus tik Pakruojį) vadovai, suprasdami, kad reorganizavimo procesas negrįžtamas, ėmė ieškoti galimybių, kaip sumažinti būsimą kainų našą savo vartotojams. Pavyzdžiui, Akmenės rajono meras pasiūlė prie buvusio Šiaulių filialo katilinių prijungti Ventos ir Papilės katilines ir tuo sumažinti bendrą šilumos savikainą iki 15 ct/kWh. Joniškio rajono valdyba nusprendė palikti seną, regioninę kainą, o susidariusį skirtumą padengti iš savivaldybės biudžeto.

Gruodžio 22 ir 23 dienomis Komisija suderino Šiaulių regione po reorganizacijos įsteigtų įmonių centralizuotos šilumos ir karšto vandens kainas (6 pav.).

6 pav. Šiaulių regiono naujai įsteigtų šilumos tiekimo įmonių centralizuotos šilumos kainos nuo 1999 m. sausio mėn.

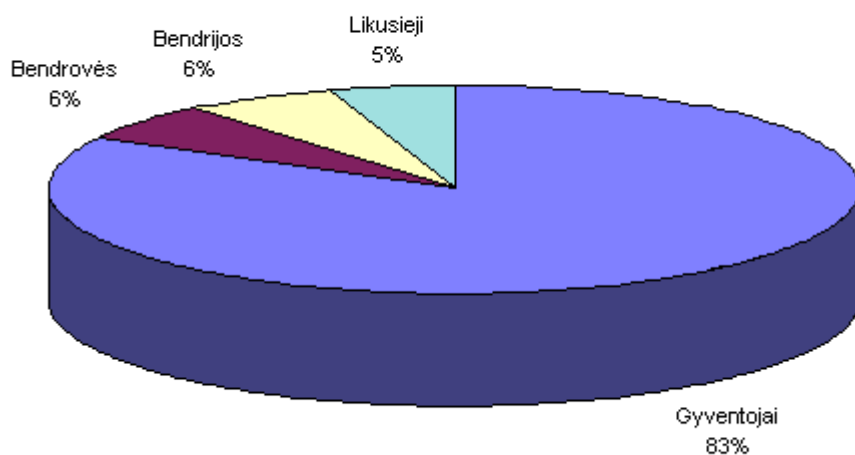
Kaip seksis dirbti naujoms Klaipėdos ir Šiaulių regiono centralizuotos šilumos tiekimo įmonėms, parodys ateitis. Reorganizacijai rimtai rengiasi ir Vilniaus šilumos tinklų įmonė - taigi kainų šuolio neišvengs ir Rytų Lietuvos rajonų gyventojai.

Be minėtų regioninių bei naujai susikūrusių rajoninių centralizuotos šilumos tiekimo įmonių į Komisiją su kainų prašymais kreipėsi daugybė mažų įmonių. Buvo išanalizuota pateikta kainų skaičiavimo medžiaga ir įvertinta centralizuotos šilumos tiekimo savikaina bei pateikti pasiūlymai kainų derinimui šių įmonių ir organizacijų katilinėms: AB "Sargėnų keramika", SPAB "Lietuvos geležinkeliai" Valčiūnų katilinėms Nr. 1 ir Nr. 2, Palemono, Utenos katilinėms, AB "Zavišonių komunalinis ūkis", AB "Rokų keramika", AB "Palemono keramika", Nemenčinės vaikų reabilitacijos ligoninės, Antavilių pensionato, Jonavos miškų urėdijos, AB "Klaipėdos baldai", Biržų miškų urėdijos, SPUAB "Butrimonių komunalininkas", Pravieniškių 2-osios SRPDK, AB "Kauno dujotiekio statyba", Kaplių žemės ūkio mokyklos, Šilų seniūnijos, AB "Vilniaus rajono šilumos tinklai", AB "Kazlų Rūdos metalas".

Komisija taip pat konsultavo savivaldybes ir jų įmones, pvz. buvo išnagrinėtas Prienų šilumos tinklų investicinis projektas ir jam pritarta.

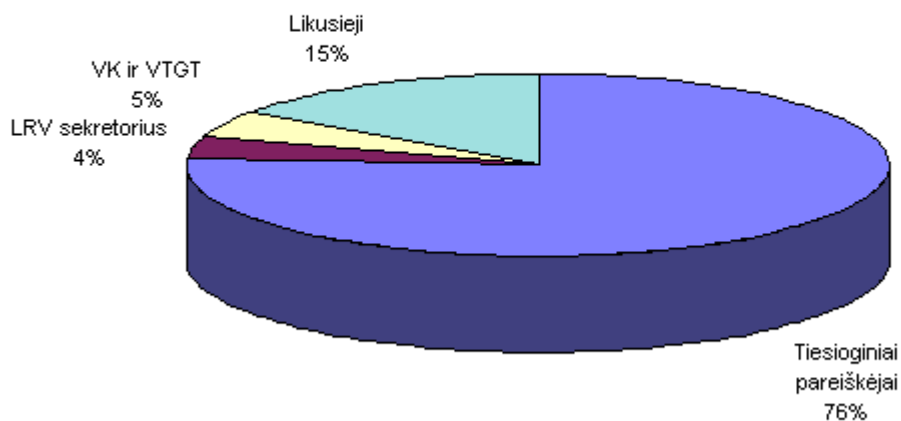
5. Vartotojų skundų nagrinėjimas

1998 metais Komisija gavo 114 skundų iš gyventojų, savivaldybių, gyvenamųjų namų bendrijų bei visuomeninių organizacijų. 83% visų pareiškimų sudarė gyventojų skundai.

7 pav. Pareiškėjų įvairovė

Daugiausia skundų gauta iš Vilniaus (38%) ir Kauno (34%) regionų. 76% visų vartotojų į Komisiją kreipėsi tiesiogiai. Valstybinė konkurencijos ir vartotojų gynimo tarnyba bei LR Vyriausybės kanceliarija persiuntė 9 % visų pareiškimų.

8 pav. Geografinis pasiskirstymas

1998 m. didžiausią rezonansą sukėlė SPAB “Kauno energija” ir SPAB “Vilniaus šilumos tinklai” inicijuota atsiskaitymo už šiluminę energiją ir karštą vandenį tvarka.

9 pav. Pareiškimų siuntėjai

Šiuo metu Komisija svarsto galimybę susieti kainą su jos taikymu, t.y. derinant kainas, bus reikalaujama pateikti ir numatomą atsiskaitymo tvarką. Tokiu būdu bus galima išvengti panašių situacijų pasikartojimo.

10 pav. Skundų priežastys

Labai dažnai vartotojai skundėsi dėl mokesčių už šildymą skaičiavimo. Pažymėtina, kad galutinis mokestis už buto šildymą priklauso nuo dviejų veiksnių, t. y. nuo atsiskaitymo tvarkos ir suvartoto šilumos energijos kiekio. Šilumos kiekį namo įvade reguliuoja namo inžinerines komunikacijas eksploatuojanti organizacija arba daugiabučio namo savininkų bendrija. Tačiau iš tikrųjų atsiranda ir papildomų veiksnių, dėl kurių kyla vartotojų nepasitenkinimas. Vienas iš mokesčio reguliavimo būdų yra tinkamas šilumos kiekio reguliavimas. Tai gali būti atliekama automatizuotai arba rankiniu būdu. Kadangi automatizuoti šilumos punktą yra gana brangu, tai daugelyje namų įvadų šilumos kiekis reguliuojamas rankiniu būdu. Beje, šiuos darbus gali atlikti tik atitinkamą kvalifikaciją turintis žmogus. Šiuo metu gyvenamųjų namų bendrijos yra nepopuliarios, o daugelį pastatų po senovei eksploatuoja specialiosios paskirties akcinės bendrovės, kurias savo ruožtu valdo savivaldybės. Namui tiekiamos šilumos kiekį reguliuoja eksploatuojančios organizacijos darbininkas ir jei jis savo darbą atliks neatsakingai, tai vartotojas turės mokėti už aplaidumą. Dažnai vartotojas, pareiškęs pretenzijas, nieko nelaimi, nes sutartys, kuriose būtų aptarti eksploatacinių organizacijų įsipareigojimai, iki šio laiko neegzistuoja.

Kita problema - mokesčiai už karštą vandenį, ruošiamą individualiuose šilumokaičiuose. Tiekėjai, vykdydami Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimą Nr.1507, įrengė gyvenamųjų namų įvaduose šilumos apskaitos prietaisus. Šie skaitikliai fiksuoja šilumos energijos, skirtos butams šildyti ir ruošti karštą vandenį, suvartojimą. Vasarą visa šiluma, sunaudojama karštam vandeniui ruošti, padalinama proporcingai butuose esančių vandens skaitiklių užfiksuotiems karšto vandens kiekiams arba normoms, kurias tvirtina savivaldybės. Tačiau kai kurie vartotojai pradėjo sukčiauti, nedeklaruodami realaus suvartojimo ir visą susidariusį skirtumą turėjo sumokėti sąžiningieji. Tokiu atveju galimi du problemos sprendimo būdai. Pirmasis - dažniau kontroliuoti butuose esančius skaitiklius. Šio būdo nenori taikyti nei tiekėjai, nei eksploatuojančios

organizacijos, nes tokiems darbams reikia skirti daug laiko ir jėgų. Antrasis - tiekėjas turi kreiptis į Komisiją ir suderinti dvinarę kainą. Taikant šią kainą, yra skatinamas karšto vandens vartojimas, t.y. už didesnę kiekį mokama mažesnė kaina, ir pasidaro netikslinga deklaruoti mažesnę kiekį nei iš tikrųjų buvo sunaudota. Beje, dvinarę kainą jau taiko SPAB "Alytaus šilumos tinklai".

Kita didelių mokesčių už karštą vandenį priežastis - nekontroliuojamas vartotojų atsijungimas nuo karšto vandens sistemų. Ši problema ypač aktuali namuose su įrengta cirkuliacine linija ir rankšluosčių džiovintuvais. Tiekėjai, leisdami nevartoti karšto vandens (tai įvykdoma užplombuojant karšto vandens čiaupus), tokiems butams visiškai nepriskiriama šilumos kiekio. Tačiau karštas vanduo ir toliau cirkuliuoja per rankšluosčių džiovintuvus, esančius "atjungtų" butų sanitariniuose mazguose. Tokiu būdu už kaimyno vonioje sunaudotą šilumos kiekį turi mokėti niekuo dėtas vartotojas. Šios problemos turėtų būti sprendžiamos kiekvienai savivaldybei patvirtinus Atsijungimo nuo centralizuoto šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemų tvarką. Tik tokiu būdu šiuos klausimus bus galima spręsti, nepažeidžiant kitų vartotojų interesų.

Įvertinant iš savivaldybių gautus raštus, reikia pažymėti, kad jos dažnai nesupranta savo naujos padėties, decentralizavus šilumos ūkį. Atsakingi pareigūnai vis dar laukia, kad kas nors išspręstų tolydžio kylančias problemas ir net nesistengia pasinaudoti įstatymais naujai suteiktais įgaliojimais.

Pasinaudodamas užsienio patirtimi, Vartotojų gynimo ir informavimo skyrius parengė formalizuotą Skundų nagrinėjimo tvarką, griežtai apibrėžiančią visą vartotojų skundų nagrinėjimo procesą. Vartotojas iškart informuojamas, kokius dokumentus reikia pateikti ir per kiek laiko bus išnagrinėtas konkretus skundas. Šia tvarka kartu siekiama, kad tiekėjai aktyviau bendrautų su vartotojais ir operatyviau reaguotų į skundus.

Vartotojų gynimo ir informavimo skyriaus darbuotojai patikrino kai kurių įmonių darbą su vartotojais. Buvo nustatyta, kad, nagrinėjant vartotojų skundus, pareiškimus ir pasiūlymus, ne visada atsižvelgiama į Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos bei LR Vyriausybės Kanceliarijos priimamojo 1996 m. liepos 31 d. rašto Nr. 3 - 7470 rekomendacijas.

Siekiant objektyvaus nagrinėjimo, buvo rekomenduota skatinti tarpžinybinių komisijų formavimą. Kadangi įmonės vykdomų darbų pobūdis yra pastovus, buvo pasiūlyta nusistatyti vidaus vartotojų skundų nagrinėjimo tvarką, privalomą visiems darbuotojams, ir viešai ją skelbti, tuomet vartotojas žinotų darbuotojų pareigas, prašymų nagrinėjimo tvarką ir terminus.

Rekomenduota kiekvienam vartotojui paaiškinti, kur jis galėtų kreiptis, jei nesutinka su jo prašymą nagrinėjusios įmonės išvadomis.

6. Informacinė veikla

Komisija stengėsi kuo plačiau supažindinti vartotojus su svarbiausiais pokyčiais, vykstančiais Komisijos reguliuojamuose energetikos - elektros energetikos, centralizuotos šilumos tiekimo ir dujų ūkio - sektoriuose. Pagrindiniai diskusiniai klausimai bei problemos buvo aptariami Komisijos leidžiamame biuletenyje "Energinės kainos". Čia savo straipsnius, apžvalgas, informacijas skelbė Komisijos nariai, kiti darbuotojai, taip pat energetikos įmonių bei Lietuvos energetikos instituto specialistai. 1998 metais buvo išleisti 3 "Energinės kainų" numeriai. Komisijos nariai skelbė savo straipsnius ir kitoje spaudoje, aktyviai bendradarbiavo su žiniasklaida.

1998 metais buvo sukurtas Komisiją reprezentuojantis Interneto puslapis (<http://www.regula.is.lt>). Vartotojai, turintys prieigą prie pasaulio kompiuterių tinklo Internet, šiame tinklalapyje gali susipažinti su naujausia informacija apie Komisijos rengiamus seminarus, posėdžių darbotvarkes bei perskaityti straipsnius, publikuotus biuletenyje "Energinės kainos". Vartotojų patogumui visi priimti nutarimai sugrupuoti pagal veiklos rūšis: šiluma, elektra ir gamtinės dujos. Turintys klausimų vartotojai savo pageidavimus ar komentarus gali siųsti tiesiai į sekretoriatą (rastine.komisija@regula.is.lt).

Kartu su JAV Tarptautinės plėtos agentūros ekspertu St. Menaker buvo surengtas seminaras energetikos įmonėms vartotojų informavimo klausimais. Jo metu buvo apžvelgta:

virtotojų informavimo sistema, egzistuojančios virtotojų švietimo programos ir jų finansavimo šaltiniai, tiekėjų, Komisijos ir virtotojų tarpusavio bendravimas, veikimo būdai, švelninantys virtotojų reakciją į didėjančius tarifus, virtotojų gynimo organizacijos ir jų įtaka tiekėjų bei Komisijos sprendimams.

Kartu nagrinėti klausimai:

kokia informacija turi būti įrašyta virtotojui pateikiamoje sąskaitoje? būdai, leidžiantys efektyviai ir laiku pateikti informaciją.

7. Tarptautinis bendradarbiavimas ir kvalifikacijos kėlimas

Nuo pat savo įsikūrimo dienos Komisiją nuolatos palaikė, konsultavo, padėjo kelti jos darbuotojų kvalifikaciją JAV Tarptautinės plėtos agentūra (TPA) Vienas iš šios agentūros Lietuvos skyriaus uždavinių buvo pradėti vykdyti energetikos sektoriaus reformą, tobulinti kainodarą, remti ir skatinti nepriklausomo reguliavimo sukūrimą ir įtvirtinimą. Šį darbą Lietuvoje koordinavo ir daug nuoširdžių pastangų įdėjo JAV TVA Lietuvos skyriaus darbuotoja Giedra Gurevičiūtė.

JAV konsultacinės kompanijos "Bechtel" darbuotojai 1998 metais Komisijai pateikė ataskaitą, kurioje patariama, kaip parengti sąnaudomis paremtą elektros energijos tarifų sistemą ir kaip pereiti prie skatinančio reguliavimo. Šis darbas remiasi realiais duomenimis, gautais iš AB "Lietuvos energija", todėl turi nemažą praktinę vertę. Ataskaitą Komisijai, taip pat AB "Lietuvos energija" specialistams pateikė "Bechtel" kompanijos konsultantai F.Davis ir M.Bradric. Komisiją nuolatos konsultavo "Bechtel" pasirinktas ekspertas J.Strangways, tačiau šios konsultacijos nedavė tokių rezultatų, kaip buvo tikėtasi.

Konsultacijas Komisijai pagal parengtą ir patvirtintą naują dviejų metų planą ir toliau žada teikti kompanija "Bechtel".

Remiant JAV TVA, du Komisijos patarėjai - A.Zubavičiūtė ir V.Kasakaitis - mėnesį stažavosi JAV, kur susipažino su energetikos įmonių reguliavimu, taip pat permainingomis šioje srityje, kurio geriausias pavyzdys - Kalifornijos energetikos liberalizavimas.

Komisija plėtojo ryšius su naujai besikuriančiomis Vidurio Europos šalių reguliavimo agentūromis. Palaikomi nuolatiniai kontaktai su Latvijos, Estijos, Lenkijos ir Vengrijos atitinkamomis institucijomis. Komisijos atstovai dalyvavo Vidurio Europos ir NVS šalių energetikos reguliuotojams skirtame seminare Varšuvoje, taip pat dalyvauja atskirose darbo grupėse. 1999 metų pavasarį numatoma surengti panašų seminarą kainodaros klausimais Vilniuje.

Seminaruose, organizuojamuose pagal PHARE projektą "Gamtinių dujų kainų nustatymas, tarifai ir bendradarbiavimas, vykdant partnerystės programas", Prancūzijoje, Belgijoje ir Austrijoje dalyvavo komisijos narys J.Anelauskas ir patarėjas V.Kasakaitis. V.Kasakaitis dalyvavo dar 3 seminaruose ar konferencijose, skirtose gamtinių dujų sektoriaus problemoms.

1998 m. spalio - gruodžio mėn. pagal PHARE projektą "Lietuvos energetikos sektoriaus įstatymų priderinimas prie Europos Sąjungos įstatymų - įstatymų vertinimas ir personalo ugdymas" dalyvavo Metodikų ir energetikos reformų skyriaus viršininkas R.Sinkevičius, patarėjai V.Kasakaitis, A.Zubavičiūtė, E.Siniakovas ir juristė V.Adomavičiūtė. Seminarų dalyviai buvo supažindinti su ES teisės ir energetikos chartija. Buvo aptarti konkretūs klausimai dėl teisinių nuostatų pasirinkimo ir įgyvendinimo.

Komisijos patarėjas K.Paulionis dalyvavo Vyriausybės nuolatinės komisijos "Švartų rankų programai įgyvendinti" darbe.

8. Naujos užduotys Komisijai

Dar 1998 m. vasario 24 d. Seimas priėmė rezoliuciją "Dėl telekomunikacijų paslaugų", kurioje numatė "parengti teisės aktų projektus, reglamentuojančius Valstybinės energetikos išteklių kainų ir

energetinės veiklos kontrolės komisijos reorganizavimą į Valstybinę energetikos, ryšių ir transporto kainų priežiūros komisiją”.

Remiantis šia rezoliucija, Vyriausybė pasiūlė išplėsti Valstybinės energetikos išteklių kainų ir energetinės veiklos kontrolės komisijos funkcijas, priskirdama jai reguliuoti šalto vandens kainas bei keleivių vežimo kelių transportu reguliariaisiais reisais tolimojo susisiekimo maršrutais, vietinio susisiekimo traukiniais ir vidaus vandens transportu tarifus. Kadangi Transporto pagrindų įstatyme nurodyta, kad nustatomi tik maksimalūs tarifų dydžiai, tai Komisija su vežėjais ir turėtų juos derinti. Tarifai turėtų būti skaičiuojami pagal Komisijos patvirtintas metodikas, kurios įvertintų būtinas pervežimo sąnaudas. Vežėjai maksimalią tarifų ribą turėtų derinti su Komisija, o jei suderinti nepavyktų, ji priimtų vienašališką sprendimą.

Naujoji tvarka įsigaliojo, 1998 m. lapkričio 17 d. Seimui pakeitus Transporto veiklos pagrindų įstatymo 6 straipsnį, Kelių transporto kodekso 16 straipsnio 1 dalį, taip pat papildžius Kainų įstatymo 1 straipsnio 2 dalį.

Kitas svarbus klausimas Seimui pateiktame keleto įstatymų pakeitimų projekte -savivaldybių įmonių tiekiamo šalto vandens kainų reguliavimas. Vyriausybės posėdyje buvo siūloma, kad šios kainos būtų reguliuojamos taip pat kaip ir centralizuotos šilumos kainos, t.y. vandens tiekėjai jas derintų su Valstybine kainų ir energetikos kontrolės komisija (taip siūloma pavadinti dabartinę VEIK ir EVK komisiją). Lietuvos savivaldybių asociacija iš pradžių sutiko su tokia formuluote, tačiau vėliau gana kategoriškai tam pasipriešino. Jie siūlė, kad šalto vandens kainas visiems vartotojams nustatytų savivaldybės, o Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija būtų tik patarėja, t. y. tikrintų, ar vandens tiekėjai teisingai apskaičiavo kainas, ir teiktų savo išvadas savivaldybei. Seimo priimtame variante savivaldybių tarybos ar valdybos tiekėjo teisėmis nustato šalto vandens ir reguliuojamų rūšių energijos kainas, suderinusios su Komisija.

Kad įsigaliojūt siūlomi pakeitimai, reikėjo papildyti Kainų įstatymo I straipsnio 2 dalį, taip pat pakeisti Vietos savivaldos įstatymo 15 straipsnio 13 punktą ir 18 straipsnio 1 punktą. Senoji Vietos savivaldos įstatymo redakcija leido savivaldybėms nustatyti joms priklausančių įmonių tiekiamų paslaugų kainas tik gyventojams, o kas jas nustato kitiems vartotojams, šiame įstatyme nebuvo apibrėžta. Pakeitus minėtus įstatymų punktus, dviprasmybių neliko. Tiesa, reikėjo pakoreguoti ir Energetikos įstatymo 15 straipsnį, nes VEIK ir EVK komisijos pavadinimas pakeistas į Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją.

Trečiasis įstatymų paketo klausimas - suvienodinti visų centralizuotos šilumos tiekimo įmonių reguliavimo principus. Energetikos įstatyme sakoma, kad šilumos tiekėjai, nepaisant, kokia tai įmonė - valstybinė, savivaldybės ar privati, savo tiekiamos šilumos kainas turi derinti su VEIK ir EVK komisija. Kainų įstatyme centralizuota šiluma irgi buvo išbraukta iš valstybės ar savivaldybės reguliuojamų paslaugų kainų sąrašo. Tačiau 1997 metais priimtame AB “Lietuvos energija” reorganizavimo bei šilumos ūkio ir jo valdymo perdavimo savivaldybėms įstatyme reikalaujama, kad savivaldybių įmonėms kainas nustatytų savivaldybės. Todėl VEIK ir EVK komisija iki 1998 m. gruodžio mėn. reguliavo 6 regioninių ir daugybės (apie 300) privačių šilumos tiekėjų kainas, o savivaldybių įmonių kainas nustatinėjo tų rajonų tarybos.

Iš AB “Lietuvos energija” reorganizavimo įstatymo išbraukus šį prieštaravimą, visi šilumos tiekėjai, nepriklausomai nuo nuosavybės formos, centralizuotai tiekiamos šilumos ir karšto vandens kainas turi derinti su Valstybine kainų ir energetikos kontrolės komisija.

Pateiktieji įstatymų pakeitimai susilaukė nemažai diskusijų. Visas įstatymų paketas jau liepos 2 d. buvo pateiktas Seimui, prašant svarstyti jį skubos tvarka. Tačiau kilusios diskusijos, ypač su

Lietuvos savivaldybių asociacija nukėlė įstatymų pakeitimų galutinį tvirtinimą iki lapkričio mėnesio.

Mažiausiai diskusijų sukėlė siūlomi transporto kainų reguliavimo pakeitimai: Vyriausybė supranta, kad šių kainų reguliavimas nėra jos funkcija, o savivaldybės reguliuoja tik miesto ir priemiestinį transportą. Svarstant šį klausimą Seimo ekonomikos komitete, buvo siūloma visai atsisakyti keleivių vežimo tolimojo susisiekimo reisais kainų reguliavimo. Daugelyje Vakarų šalių šio reguliavimo jau atsisakyta, tik prižiūrima, kad būtų sąžininga konkurencija. Atrodytų, kad geležinkelis yra natūrali monopolija, ir kainų reguliavimas čia būtinas. Tačiau ji konkuruoja su automobilių transportu, tą patį galima pasakyti ir apie vandens transportą. Diskusijose buvo pateiktas Klaipėdos pavyzdys. Ten konkurencija sureguliuota licencijomis, kurios pelningiems maršrutams kainuoja daugiau, o už nuostolingus savivaldybė gali net primokėti. Vis dėlto buvo nutarta, kad keleivių pervežimo tolimojo susisiekimo autobusais, vietinio susisiekimo traukiniais ir vidaus vandens transportu tarifus reikia reguliuoti. Pagrindinis Susisiekimo ministerijos argumentas - keleivių pervežimas traukiniais labai nuostolingas, todėl būtina įvertinti subsidijų poreikį.

Klausimas, ar reikia pašalinės institucijos (šiuo atveju - Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos) įsikišimo, nustatant savivaldybėms priklausančių natūralių monopolijų tiekiamų paslaugų kainas, nekartą keltas įvairiose diskusijose. Argumentuojama tuo, kad savivaldybė geriau įvertina perspektyvą. Visi sutinka, kad kainodaros principai, tarifų skaičiavimo metodikos, tiekimo ir vartojimo taisyklės turi būti rengiamos centralizuotai ir būtų bendros visoms įmonėms.

Tačiau išorinis (ne savivaldybių) reguliavimas būtinas dėl keleto priežasčių. Visų pirma, savivaldybė, būdama įmonės savininkė, tampa ir jos ekonominiu reguliuotoju. Rajono (ar miesto) tarybos paskirta stebėtojų taryba prižiūri įmonės finansinę veiklą, jos valdymą, tą patį daro ir reguliuotojas.

Antra, pati svarbiausia priežastis yra ta, kad rajonų (miestų) tarybos renkamos tik trejiems metams, todėl savivaldybių įmonių tiekiamų paslaugų kainos gali tapti labai svarbia politine korta. Galima ir su labai mažomis kainomis išgyventi dvejus - trejus metus, o kas bus po to - jau kitos tarybos reikalas. Gali būti priimti ir priešingi sprendimai - kainos labai padidintos, tikintis, kadencijai pasibaigus, užimti neblogą vietą reguliuojamos įmonės vadovybėje ar gauti kokį kitą atpildą, kai dėl naujų kainų vartotojams turės aiškintis jau nauja taryba.

Trečioji svarbi priežastis yra ta, kad kai kurios savivaldybių įmonės ateityje (gal ir netrukus) bus privatizuotos, atsiras privačių konkuruojančių įmonių (taip jau yra centralizuotame šilumos tiekime). Jei joms kainas nustatinės savivaldybės, gali pasitaikyti nesąžiningumo, nes jos savo įmonėms stengsis sudaryti geresnes sąlygas.

Šie argumentai, manau, aiškiai parodo nepriklausomo reguliavimo būtinumą. Galima būtų sutikti, kad nebūtinai viena komisija turi rūpintis visomis reguliuojamomis įmonėmis Lietuvoje, tačiau kur gauti gerų specialistų, kaip juos išlaikyti ir t.t?

Diskusijose kartais argumentuojama, kad Europos Sąjungoje stiprinama savivalda ir atskiro reguliuotojo įteisinimas sumažina jos teises. Iš tikrųjų ten judama priešinga linkme: ypač ten, kur vykdoma privatizacija, kuriamos reguliavimo agentūros atskirai nuo savivaldybių ir vyriausybės. Anglijoje, kuri visada laikoma puikiu privatizacijos ir nepriklausomo reguliavimo pavyzdžiu visai Europai, yra atskira labai griežta vandens reguliavimo agentūra OFWAT. Danijoje, kur visos centralizuotos šilumos tiekimo įmonės priklauso savivaldybėms ar yra privačios, veikia Dujų ir šilumos kainų komitetas, derinantis visų šilumos tiekėjų kainas.

Savivaldybių reguliuojamos centralizuotos šilumos įmonės nekartą krieptėsi į Komisiją, prašydamos patikrinti jų kainų skaičiavimus, skundėsi, kad kainas savivaldybės nustato vadovaudamosi politiniais, o ne ekonominiais principais. Konsultuoti dėl šilumos kainų Komisijos prašė ir kai kurios savivaldybės, nes rajonų tarybose nėra specialistų, kurie galėtų įvertinti kainų pagrįstumą.

Dar blogesnė padėtis reguliuojant vandens tiekimo įmones. Daugelyje rajonų šalto vandens kainos kryžmiškai subsidijuojamos, t. y. pramonė ir kiti vartotojai padengia dalį gyventojų kainų. Vyriausybės programoje numatoma, kad tokių subsidijų neturi likti. Nėra bendros kainų skaičiavimo metodikos, todėl neaišku, kokios sąnaudos įtraukiamos į tarifus.

Seimas priėmė kompromisinį Vietos savivaldos įstatymo 15 ir 18 straipsnių pataisų variantą, pagal kurį miestų (rajonų) tarybos (ar jų įgaliotos valdybos) perima tiekėjų funkcijas, nustatant kainas reguliuojamoms įmonėms, t. y. jos turi kreiptis į Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją suderinti jų apskaičiuotas (pagal Komisijos patvirtintas metodikas) kainas. Tačiau tuo atveju, jei kainų suderinti nepavyksta, Komisija gali vienašališkai nustatyti kainas, nurodydama jų galiojimo laiką.

1998 m. gruodžio 2 d. įsigaliojus Seimo priimtiems įstatymų pakeitimams ir papildymams, Komisija perėmė naujas funkcijas, ėmėsi plėsti savo veiklą. Komisijos nutarimu buvo patvirtinta nauja darbo aparato struktūra ir etatų sąrašas.

Komisijos pirmininkas

V. Jankauskas